

Doble ració d'història

XAVIER BESALÚ

Uns editors valents, benemèrits i decidits, aquests de Pagès, que, 75 anys després del desastre de 1939, s'embarquen en l'empresa, malauradament encara pendent, de reconèixer, rehabilitar i fer presents els homes i dones que es van veure forçats a deixar el seu país, que, sense ells, va esdevenir encara més eixorc i empobrit. La maleta —aquella maleta de Miquel Santaló, que va romandre tants anys tancada i oblidada, i que ara és al Museu de l'Exili de la Jonquera— n'és, potser, el símbol més pregona.

La col·lecció «La Maleta de l'Exili» ha arrencat amb dos títols que tenen empremta gironina: Miquel Santaló (1887-1962) fou professor de geografia de l'Escola Normal de Girona, el primer alcalde republicà de la ciutat i diputat a Madrid. Josep Maria Murià i Romaní (1907-1999), tot i ser fill de Barcelona, és un escalenc d'adopció. Políticament sempre va ser un independentista en termes d'avui que, a

Mèxic —on va promoure i publicar esforçadament el *Butlletí del Centre Català de Guadalajara* entre 1961 i 1976—, es va definir com «un català sense partit, però amb pàtria».

Del llibre sobre Miquel Santaló n'ha tingut cura Salomó Marquès, i consta de dues parts ben diferenciades: una biografia (63 pàgines), on es fan paleses les dues grans passions de Santaló: la pedagògica i la política. Pel que fa a la primera, val la pena remarcar la seva formació a Madrid, França, Bèlgica i Suïssa, en una època de gran efervescència pedagògica. I, pel que fa a la segona, que va ser dues vegades ministre de la República, la primera el 1933 i la segona ja a l'exili, entre 1945 i 1947; i que, tant a França com a Mèxic, es va lliurar gairebé amb cos i ànima a l'activitat política.

La segona part (84 pàgines) és una antologia de textos, presentats en cinc apartats: el pare de família, que conté diverses cartes a la seva esposa i filles; el mestre i professor, amb alguns articles que posen de relleu el seu taran-

MARQUÈS, Salomó
Miquel Santaló i Parvorell. Professor i polític republicà

Col·lecció: La Maleta de l'Exili, n. 1
Pagès editors. Lleida, 2015
159 p.

nà progressista; el polític i ciutadà, on s'han seleccionat textos de renovada actualitat («El problema del nacionalisme és un problema de llibertat... Tan

La poesia honesta

ASSUM GUARDIOLA

A *Desig de llum i d'ombra*, Jordi Serra i Garrido presenta quaranta-set poemes provinents de tres poemaris —*Març*, *Ombra* i *Dir*—, i hi inclou, a més a més, tota una sèrie de fotografies en blanc i negre. La voluntat del poeta sembla clara: presentar uns poemes que es projecten llum i ombra entre si (valgui la redundància amb el títol del poemari) i reblar-ho amb aquestes fotografies que donen un ressò de significat més al que ha expressat en els versos.

SERRA I GARRIDO, Jordi
Desig de llum i d'ombra

Editorial Gregal, Col·lecció Poesia. 125 p.
Octubre 2014
132 p.

real és lo individual com lo nacional, com lo internacional. Per què, doncs, s'ha presentat manta vegada en oposició la doctrina nacionalista del cada dia més gran i més fort corrent internacionalista del món? Ésser nacionalista, s'és dit, és aspirar al restabliment de fronteres a bonhora esborrades...; ésser nacionalista, significa un retrocés. I no és això... Som internacionalistes. I som nacionalistes, perquè és dret natural dels pobles regir-se a si mateixos en allò que és nacional». (*L'exili francès i l'exili mexicà*, 1920).

Nau d'esperança, en canvi, és una antologia de 23 contes curts i de 28 poemes de Josep Maria Murià que, des de ben jove, havia donat curs a la seva vocació d'escriptor. El seu primer llibre, la novel·la *Els dos puntals*, és de 1938; el darrer, en vida, les poesies de *L'últim recull*, publicades el 1996. Uns anys abans, el 1985, va deixar escrites les seves memòries, *Vivències d'un separatista*.

Els contes fan pensar en Pere Calders per la imaginació que traspuen, l'humor que destil·len i fins i tot pel seu toc de realisme màgic, tan llatinoamericà. «El llamp», per exemple, comença d'aquesta manera: «El llamp va tenir una dècima de segon d'indecisió. Em partia a mi o al company que tenia al meu costat?». A «La Roca del Frare» evoca el poble de l'Escala: «Cada vegada que anava i venia dels Riells, m'hi aturava una esto-

na a contemplar-lo, fins que se'm va fer familiar i li vaig donar plena condició humana. Pobre frare —em deia—, quina intensitat ascètica per a resar amb tanta persistència i abstracció!».

Els poemes s'han extret d'un aplec d'*Escriptors de la revolució*, de 1937, i dels seus poemaris: *L'espera* (1942), *Trajecte confús* (1977), *Ramals del trajecte* (1980) i *L'últim recull* (1996). Desprenen una profunda humanitat i estan molt marcats per la nostàlgia de la pàtria llunyana i per l'esperança d'un ressorgiment. D'aquí el títol del llibre, *Nau d'esperança*, que, segons Teresa Costa-Gramunt, respon no solament a l'actitud vital de l'autor, sinó també al moment que viu avui Catalunya i que «tant li hauria plagut». A manera de tast, escriu al poema «Missatge de l'allunyat»: «En absència absoluta de present, /

La maleta —aquella maleta de Miquel Santaló, que va romandre tants anys tancada i oblidada, i que ara és al Museu de l'Exili de la Jonquera— n'és, potser, el símbol més pregon

**MURIÀ, Josep Maria
Nau de l'esperança.
Antologia de contes
i poemes**

Col·lecció: La Maleta de l'Exili, n. 2
Pagès editors. Lleida, 2015
194 p.

tot és record vestint-se de desvari, / amb el foc de frisança que em calcina. / La terra no puc veure com germina / amb la sang que vaig vessar-hi!».

La poesia de Jordi Serra parla dels temes de sempre: la mort, la vida i el pas del temps. I del fet d'escriure. Fixeu-vos en aquests versos del poema «Dilluns»: «Sóc només quan escric» / [...] / «Tota una nit de vetlla atenta al bategar del verb en el vers».

És una poesia honesta i sense escarafalls que llisca de manera fluïda quan el poeta adopta el recurs narratiu més que no pas quan vol ser original amb les paraules. D'aquesta manera, per posar un parell d'exemples, a poemes com ara «Nocturn» («Dimarts. Són quarts de set. Et lleves amb un gest / tou i hàbil, calculat. Primer, jaient de dretes, / poses la mà contrària, fent força, al matalàs,

/ i mentre aquesta empeny, enterques, caut, l'esquena, /...») i «Em despullo» («Envoltat de sorolls que no m'escolten, / m'abandero d'aquest posat mesell / i faig via com si re no fos meu. / He viscut la il·lusió de ser veu / o ritme, o veu i ritme tot plegat, / cançó, només això».) Les paraules flueixen transparents i l'ànima del poeta es mostra sense interferències. Hi ha tota una altra sèrie de poemes, però, de caire més líric, on de vegades l'elecció d'alguns mots en concret entorpeix el missatge o la imatge que el poeta vol transmetre. És com si la voluntat «de ser poètic», per dir-ho d'alguna manera, fes perdre al poeta aquesta limpidesa i honestat del vers que

és, segons el meu punt de vista, un dels punts forts de la poesia que ens proposa Jordi Serra. Fixeu-vos, en aquest sentit, en la capacitat de transmetre imatge i sentiment en aquests versos nus i a la vegada acolorits d'un dels poemes que enceta el poemari, «Tots els focs, si m'estimes»: («Aquesta tènue papallona / amb ales d'ametlla amargant. / Em cremaré en tots els focs, / si m'estimes») i d'un dels poemes que el tanca, «Dol (VII)»: («Certesa de la mort. / Als ulls, una mirada aèria, lleu, líquida, / com de paper de seda»).

Desig de llum i ombra en el vers i en la fotografia, l'art que es basa en l'acció de la llum.